

Национална програма
"Обучение за ИТ умения и кариера"
<https://it-kariera.mon.bg>

Министерството на
образованието и науката
<https://www.mon.bg>

Въведение

Функционално програмиране

Съдържание

- Парадигми за програмиране
- Функционални езици
- Входно/изходни операции
- Състояние на програма

Парадигми за програмиране

- Обектно-ориентирана парадигма
  - Следва императивен програмен модел
  - Променливи и обекти (изменяеми данни)
  - Функциите и стойностите са различни концепции
  - Странични ефекти при изпълнение (изпълнението води до промени в състоянието)

Парадигми за програмиране (...)

- Функционална парадигма
  - Следва декларативен програмен модел
  - Функциите са стойности
  - Стойностите не се променят по време на изпълнение на програмата (неизменяеми данни)
  - Липсва концепцията за състояние
  - Висока ефективност на изпълнение
  - Отложено изпълнение на код
  - По-малко възможности за грешки

Функционални езици

- Чисто функционални езици
  - Haskell
  - Mercury
  - Clean
- Нечисти функционални езици
  - Lisp
  - Scala
  - Clojure
  - F#

 Haskell

 Scala

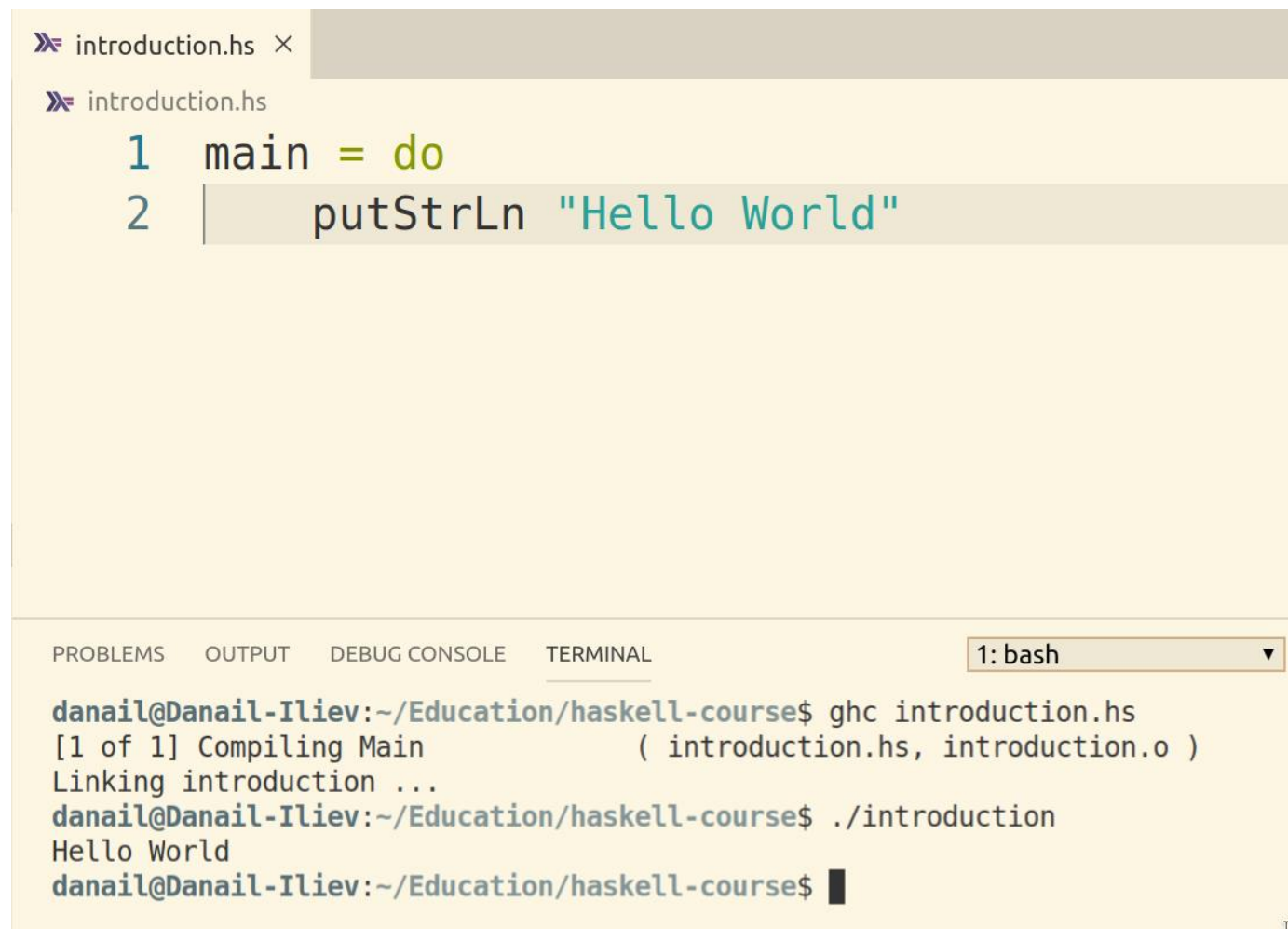

Haskell

- Чисто функционален език
- Статично типизиран
- Бърздействие
- Отложено изпълнение
- Инструменти
  - Платформата Haskell
  - GHCi (Read, Evaluate, Print Loop)
  - VSCode with Haskell Syntax Highlighting plugin

Hello World

- Работа с конзолата

The screenshot shows an IDE with a code editor and a terminal. The code editor displays a Haskell file named `introduction.hs` with the following content:

```
1 main = do
2   putStrLn "Hello World"
```

The terminal window at the bottom shows the execution of the program. It includes tabs for PROBLEMS, OUTPUT, DEBUG CONSOLE, and TERMINAL. The terminal output is as follows:

```
danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$ ghc introduction.hs
[1 of 1] Compiling Main                ( introduction.hs, introduction.o )
Linking introduction ...
danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$ ./introduction
Hello World
danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$
```

Входно/изходни операции

- Всяка функция в Haskell си има `mon` - от какъв `mon` са функциите, които взаимодействат с външния свят?
- Входно/изходните операции в Haskell стават посредством IO действия
- Най-просто обяснено IO действията са парчета код, които взаимодействат с външния свят
  - `main` сам по себе си е IO действие - това означава, че реално се изпълнява и всички странични ефекти реално се случват
- `do`-блоковете се използват, за да се опишат няколко последователни действия, които IO действието да изпълни

Входно/изходни операции

The image shows a screenshot of an IDE with a Haskell file named `introduction.hs`. The code defines a `main` function using a `do` block to perform three `putStrLn` operations. Below the code editor, the `TERMINAL` tab is active, showing the compilation and execution of the program. The output of the program is printed in the terminal: `Hello,`, `World`, and `!`.

```
introduction.hs
1 main = do
2     putStrLn "Hello,"
3     putStrLn "World"
4     putStrLn "!"

PROBLEMS OUTPUT DEBUG CONSOLE TERMINAL
1: bash
danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$ ghc introduction.hs
[1 of 1] Compiling Main          ( introduction.hs, introduction.o )
Linking introduction ...
danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$ ./introduction
Hello,
World
!
danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$
```

Входно/изходни операции

- Четене на стойност от конзолата


```
introduction.hs x
introduction.hs
1 main = do
2     line <- getLine
3     putStrLn ("You said: " ++ line)

PROBLEMS OUTPUT DEBUG CONSOLE TERMINAL

danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$ ghc introduction.hs
[1 of 1] Compiling Main                ( introduction.hs, introduction.o )
Linking introduction ...
danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$ ./introduction
Haskell is cool!
You said: Haskell is cool!
danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$
```

Входно/изходни операции

- Четене на стойност от конзолата

Операторът за присвояване `<-` може да се използва само в рамките на `do`-блок, както и присвоената променлива може да се използва само в `do`-блока

introduction.hs x

introduction.hs

```
1 main = do
2     line <- getLine
3     putStrLn ("You said: " ++ line)
```

PROBLEMS OUTPUT DEBUG CONSOLE TERMINAL

```
danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$ ghc introduction.hs
[1 of 1] Compiling Main                ( introduction.hs, introduction.o )
Linking introduction ...
danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$ ./introduction
Haskell is cool!
You said: Haskell is cool!
danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$
```

Входно/изходни операции

- Функцията `return` е функция, която приема стойност и създава IO действие, което при извикване не прави нищо, а веднага връща тази стойност

```
dummyGetLine =  
    return "I'm not really doing anything"
```

Входно/изходни операции

```
introduction.hs x
introduction.hs
1 dummyGetLine :: IO String
2 dummyGetLine =
3     return "I'm not really doing anything"
4
5 main :: IO ()
6 main = do
7     line <- dummyGetLine
8     putStrLn line
```

PROBLEMS OUTPUT DEBUG CONSOLE TERMINAL

```
danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$ ghc introduction.hs
[1 of 1] Compiling Main             ( introduction.hs, introduction.o )
Linking introduction ...
danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$ ./introduction
I'm not really doing anything
danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$
```

Входно/изходни операции

- Някои полезни IO действия:
  - Принтира символен низ на конзолата, след което добавя нов ред:

```
putStrLn :: String -> IO ()
```

- Чете ред от конзолата:

```
getLine :: IO String
```

- Принтира стойност, представена като символен низ, на конзолата:

```
print :: (Show a) => a -> IO ()
```

Входно/изходни операции

- Някои полезни IO действия:
  - Чете цял файл като “мързелив” символен низ:

```
readFile :: FilePath -> IO String
```

- Пише символен низ във файл:

```
writeFile :: FilePath -> String -> IO ()
```

- Добавя символен низ на края на файл:

```
appendFile :: FilePath -> String -> IO ()
```

Входно/изходни операции

- Примери:

```
introduction.hs X
introduction.hs
1 desktopFilePath = "/home/danail/Desktop/file.txt"
2
3 main :: IO ()
4 main = do
5     writeFile desktopFilePath "This is some text"
```

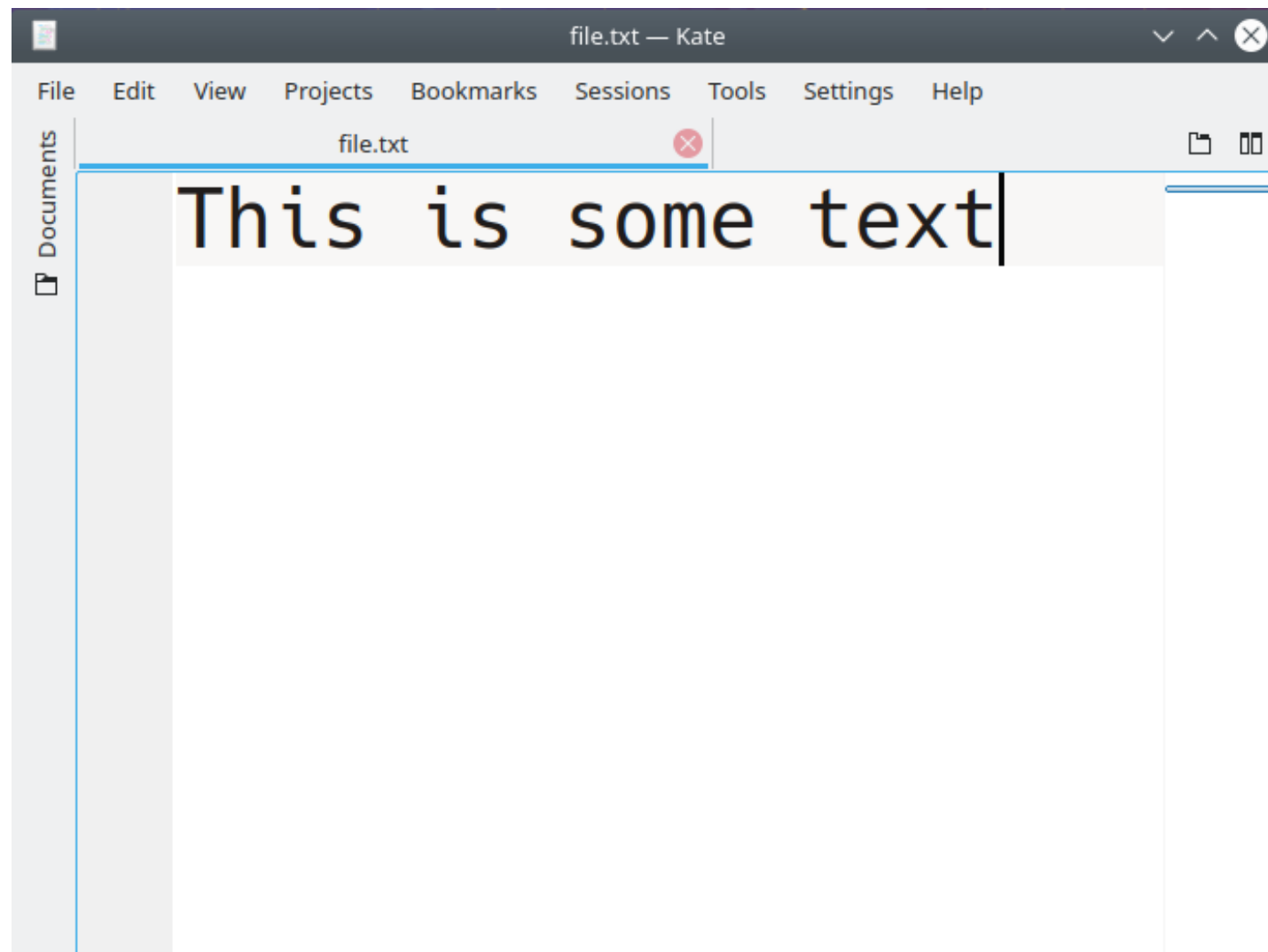
PROBLEMS OUTPUT DEBUG CONSOLE TERMINAL

```
danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$ ghc introduction.hs
[1 of 1] Compiling Main             ( introduction.hs, introduction.o )
Linking introduction ...
danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$ ghc introduction.hs
danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$ █
```


Входно/изходни операции

- Създава нов файл или пренаписва съдържанието на вече съществуващ такъв

Входно/изходни операции

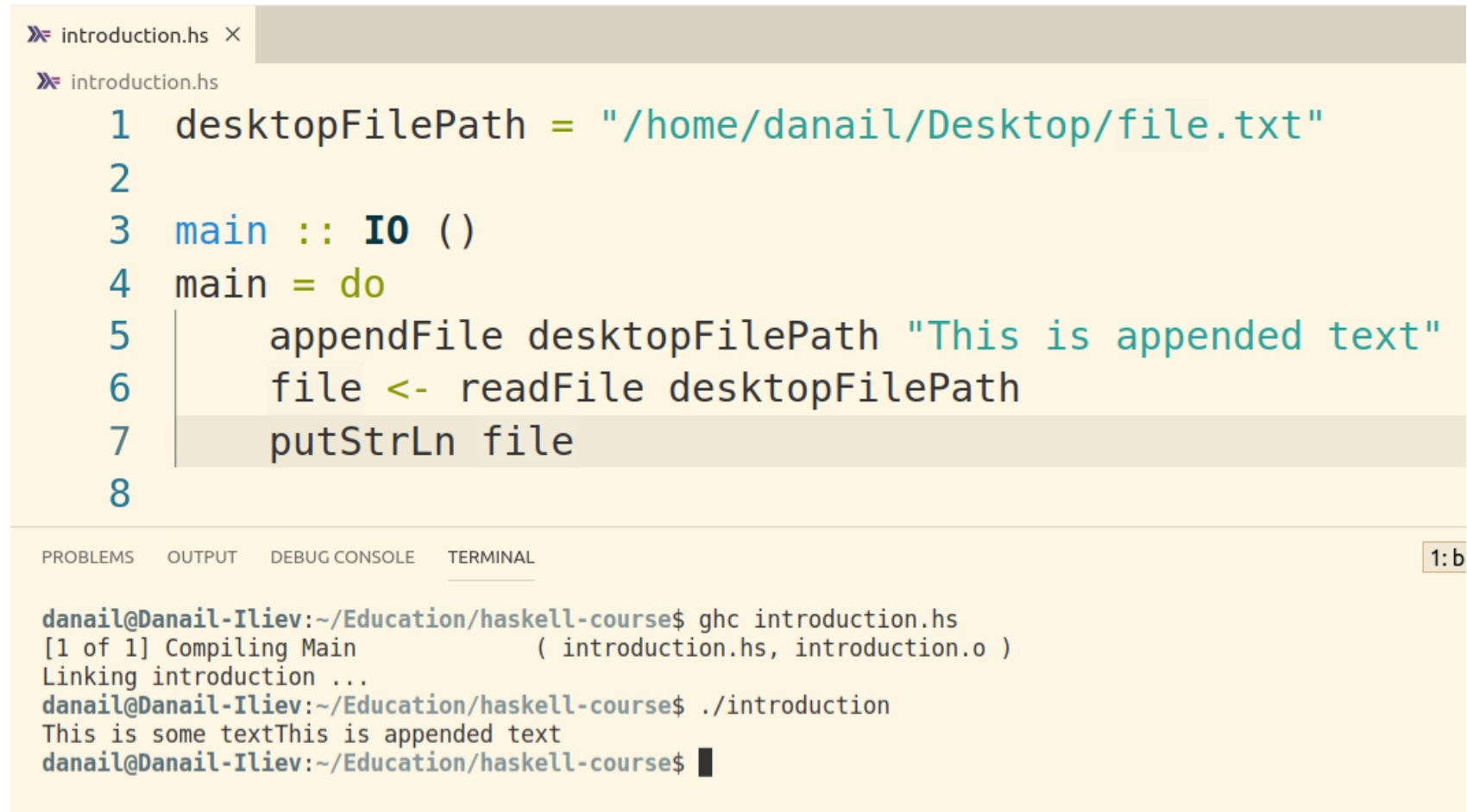
- Четене на файл като “мързелив” СИМВОЛЕН НИЗ

```
introduction.hs X
introduction.hs
1 desktopFilePath = "/home/danail/Desktop/file.txt"
2
3 main :: IO ()
4 main = do
5     file <- readFile desktopFilePath
6     putStrLn file
7

PROBLEMS  OUTPUT  DEBUG CONSOLE  TERMINAL
danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$ ghc introduction.hs
[1 of 1] Compiling Main                ( introduction.hs, introduction.o )
Linking introduction ...
danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$ ./introduction
This is some text
danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$
```

Входно/изходни операции

- Добавяне на текст в края на файл


```
introduction.hs X
introduction.hs
1 desktopFilePath = "/home/danail/Desktop/file.txt"
2
3 main :: IO ()
4 main = do
5     appendFile desktopFilePath "This is appended text"
6     file <- readFile desktopFilePath
7     putStrLn file
8

PROBLEMS OUTPUT DEBUG CONSOLE TERMINAL 1: b
danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$ ghc introduction.hs
[1 of 1] Compiling Main          ( introduction.hs, introduction.o )
Linking introduction ...
danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$ ./introduction
This is some textThis is appended text
danail@Danail-Iliev:~/Education/haskell-course$
```

Входно/изходни операции

- Преобразуване на вход към цяло число

```
input <- getLine  
let number = read input :: Integer
```

- Преобразуване на вход към реално число

```
input <- getLine  
let number = read input :: Double
```

Състояние на програма

- Казваме, че една система/програма има състояние, когато е създадена да помни потребителски интеракции или предхождащи евенти
  - Състоянието обикновено се пази в променливи, които представляват заделена компютърна памет
- Глобално състояние на програма
  - Достъпно от всеки контекст на програмата
- Локално състояние на програма
  - Достъпно само в рамките на определена функция/package

Състояние на програма

- Глобално състояние в Haskell
  - Не се препоръчва използването му

```
import Data.IORef
import System.IO.Unsafe

globalVariable :: IORef Int
-- {-# NOINLINE myGlobalVar #-}
globalVariable = unsafePerformIO (newIORef 17)
```

Състояние на програма

- Monad
  - Стратегия за комбиниране на изчисления/операции в по-сложни такива
  - Всеки Monad представя
    - return функция
    - Комбинаторна функция bind
    - Типизиран конструктор
- State Monad
  - Може да бъде използван за да се симулира състояние на програма в Haskell

Състояние на програма

```
import Control.Monad.State
```

```
myState :: State (Double, Double) Double
```

```
get :: State s s
```

```
put :: s -> State s ()
```

```
evalState :: State s a -> s -> a
```


Състояние на програма

```
import Control.Monad.State
```

```
myState :: State (Double)
```

Добавяне на нужната
библиотека

```
get :: State s s
```

```
put :: s -> State s ()
```

```
evalState :: State s a -> s -> a
```

Състояние на програма

```
import Control.Monad.State
```

```
myState :: State (Double, Double) Double
```

```
get :: State s s
```

Деклариране на променлива,
която да пази състоянието

```
put :: s -> State s ()
```

```
evalState :: State s a -> s -> a
```

Състояние на програма

```
import Control.Monad.State
```

```
myState :: State (Double, Double) Double
```

```
get :: State s s
```

```
put :: s -> State s s
```

С функцията get се извлича
състоянието

```
evalState :: State s a -> s -> a
```

Състояние на програма

```
import Control.Monad.State
```

```
myState :: State (Double, Double) Double
```

```
get :: State s s
```

```
put :: s -> State s ()
```

```
evalState :: State s a -> a
```

Функцията put поставя
стойност в променливата,
която пази състоянието

Състояние на програма

```
import Control.Monad.State
```

```
myState :: State (Double, Double) Double
```

```
get :: State s s
```

```
put :: s -> State s ()
```

Функцията evalState връща
крайния резултат от
състоянието на програмата

```
evalState :: State s a -> s -> a
```

Синтаксис

- Дефиниране на променлива

```
getFive = 5
```

- Дефиниране на променлива (в GHCi)

```
let getFive = 5
```

- Бележка: let се използва и при дефиниране на променлива в тялото на функция

Синтаксис

- Оператори за сравнение:
  - < - по-малко
  - > - по-голямо
  - <= - по-малко или равно
  - >= - по-голямо или равно
  - == - равно на
  - /= - различно от
- Всеки от тези оператори връща булева стойност

Синтаксис

- Логически оператори:
  - `||` - логическо или
  - `&&` - логическо и
  - `not(BooleanExpression)` - обръща стойността на булевия израз
  - `.|. - логическо или (битова операция)`
  - `.&. - логическо и (битова операция)`
- Всеки от тези оператори връща булева стойност

Синтаксис

- Оператори за математически операции:
  - + - събиране
  - - - изваждане
  - * - умножение
  - / - деление
  - sqrt - корен квадратен
  - abs - абсолютна стойност

Синтаксис

- Условни оператори:
  - if-else
  - guards
  - case

Синтаксис

- Условни оператори (if-else)

```
simpleFunction a =  
  if a == 5  
  then "It's five :)"  
  else if a == 6  
        then "It's six :)"  
        else "It's neither 5 nor 6 :("
```

Синтаксис

- Условни оператори (if-else)

Булева променлива или израз,
връщащ булев резултат

```
simpleFunction a =  
  if a == 5  
  then "It's five :)"  
  else if a == 6  
    then "It's six :)"  
    else "It's neither 5 nor 6 :("
```

Синтаксис

- Условни оператори (if-else)

Изпълнява се само в случай, че булевия израз връща True

```
simpleFunction a =  
    if a == 5  
    then "It's five :)"  
    else if a == 6  
        then "It's six :)"  
        else "It's neither 5 nor 6 :("
```

Синтаксис

- Условни оператори (if-else)

Вложено условие

```
simpleFunction a =  
  if a == 5  
  then "It's five :)"  
  else if a == 6  
        then "It's six :)"  
        else "It's neither 5 nor 6 :("
```

Синтаксис

- Условни оператори (if-else)

```
simpleFunction a =  
  if a == 5  
  then "It's five :)"  
  else if a == 6  
        then "It's six :)"  
        else "It's neither 5 nor 6 :("
```

Изпълнява се, ако нито едно от
условията не е удовлетворено

Синтаксис

- Условни оператори (guards)

```
simpleFunction' a
  | a == 5 = "It's five :)"
  | a == 6 = "It's six :)"
  | otherwise = "It's neither 5 nor 6 :("
```

- Оператор подобен на switch-case използван в групи езици

Синтаксис

- Условни оператори (guards)

Условията се дефинират с оператора | - връща се резултат отговарящ на условието

```
simpleFunction' a  
  | a == 5 = "It's five :)"  
  | a == 6 = "It's six :)"  
  | otherwise = "It's neither 5 nor 6 :("
```

- Оператор подобен на switch-case използван в други езици

Синтаксис

- Условни оператори (guards)

```
simpleFunction' a
| a == 5 = "It's five :)"
| a == 6 = "It's six :)"
| otherwise = "It's neither 5 nor 6 :("
```

Ако нито едно условие не е
удовлетворено се връща
резултата след ключовата
дума otherwise

- Оператор подобен на switch-case използван в грузи езици

Синтаксис

- Условни оператори (case)

```
simpleFunction' ' a = case a of  
    5 -> "It's five :)"  
    6 -> "It's six :)"  
    _  -> "It's neither 5 nor 6 :("
```

- Условният оператор започва с `case <име на параметъра> of`
- От лявата страна на оператора `->` е условието, което трябва да е удовлетворено, а от дясната резултата, който се връща, ако това се случи
- `\_` - хваща всички други случаи, които не са описани

Обобщение

- Парадигми за програмиране
- Входно/изходни операции
- Състояние на програма

Национална програма
"Обучение за ИТ умения и кариера"
<https://it-kariera.mon.bg>

Министерството на
образованието и науката
<https://www.mon.bg>

Документът е разработен за нуждите на Национална програма "Обучение за ИТ умения и кариера" на Министерството на образованието и науката (МОН) и се разпространява под свободен лиценз CC-BY-NC-SA (Creative Commons Attribution-Non-Commercial-Share-Alike 4.0 International).